

Урок по българска граматика

Употреба на пълен или кратък член -ЪТ, -ЯТ

Членуването с пълен или кратък член се отнася за имена от мъжки род, единствено число. Правилото гласи: Ако може да се замести думата в изречението с „той“, значи се поставя пълен член **-ЪТ, -ЯТ**. Ако може да се заместим думата в изречението с „него“, значи се поставя кратък член **-а, -я**.

Камъкът (**той**) си тежи на мястото!

В апартамента (**него**) не живее никого.

Съществителни имена от женски род, единствено число, завършващи на “т”, се пишат при членуване с двойно “т”:

Пролет**та** дойде.

Съществителни имена от женски род, единствено число, завършващи на -щ, се пишат при членуване с -щ и -т:

Тя запали свещ**та**.

Съществително име от мъжки род, образувано с наставки -тел или -ар/-яр и означаващо професия, се членува с **-я, -ят**

строител- строителя- строителят;

огняр- огняря- конярят;

Употреба на дали – или

Когато в изречение се употребяват две или повече от тези двойни съюзи, винаги се пише запетая пред втория.

Дали ще вали днес, **или** утре, няма значение.

Употреба на -нен, -ен

Ако прилагателно в мъжки род завършва на **-нен**, то формите за женски и среден род единствено и множествено число завършват съответно на **-нна**, **-нно**, **-нии**. Във всички останали случаи, когато прилагателното в мъжки род завършва на **-ен**, формите за женски и среден род в единствено число и множествено число завършват съответно на **-на**, **-но**, **-ни**.

- нен

Военен – м.р.

Военна – ж.р.

Военно – ср.р.

Военни – мн.ч.

- ен

Свещен - м.р.

Свещена - ж.р.

Свещено - ср.р.

Свещени – мн.ч.

Употреба на -тт, -шт

Имената от женски род, завършващи на **-ост**, при членуване се пишат с **-тт**:

Радост –радостта

Съвременност –съвременността

Съществителни имена от женски род се членуват с **-та**:

любов – любовта

маса – масата

Съществителни имена завършващи на **-т, -щ** се членуват, като се изпусне едно **-т**:

свещ– свещ**а**

Употреба на частицата „не“

Пише се разделно от следващата дума, освен в определени случаи, но за да се запомни по- лесно има два варианта:

Ако думата не може да бъде членувана- „не“ се пише разделно:

Той **не** видя нищо. (думата видя не се членува)

Ако думата може да бъде членувана- „не“ се пише слято:

Той разбираше това **несигурно** поведение.
(**несигурното**)

Употреба на особена форма на съществителни имена от мъжки род

Когато са употребени след числителни имена и някои местоимения (колко, няколко), тогава се пише:

един двор, много дворо**ве**, но десет двора
(Пребройте тези дворо**ве**, но имаме десет двора)

Употреба на сложни думи:

1. Съществителни имена (от две думи)

- полуслято(отделяме с чертичка) – при членуване се изменя само втората дума (храм- паметник, храм-паметник**ът**).

- разделно – при членуване се изменя само първата дума (къща музей, къща**та** музей).

2. Прилагателни имена

- с малко тире: 13-годишен(когато числителното име е написано с цифри)

- слято: тринадесетгодишен (от тринадесет години)

3. Числителни имена, бележещи приблизително количество (година-две, три-четири) се пишат полуслято.

Употреба на -и, -й

Съществителни, завършващи на **-й** в единствено число, в множествено се образуват с **-и**

лаке**й** – лаке**и**

лентя**й** – лентя**и**

В множествено число на думи от женски род завършващи на **-я** се пише **-и**:

конститу**ция** – конститу**ции**

комуника**ция** – комуника**ции**

Употреба на -а, -ъ

Правилото гласи, че ако при множественото число изчезва гласната, значи в единствено число думата се пише с **-ъ**. В обратния случай употребяваме **-а**.

мокъ**р** – мокри

лила**в** – лилави

Употреба на запетая

Запетая се пише:

1. В сложно изречение (в което има два или повече глагола). Всеки смислов сегмент от сложното изречение, групиран около глагол, представлява просто изречение

Аз представих проекта, // те го прегледаха, // след което веднага го одобриха.

2. В простото изречение (в което има само един глагол).

- вметнати части, при които се пише запетая:

с тях говорещият най-често изразява личното си отношение към съдържанието на изречението (за съжаление, навярно, всъщност, така да се каже) или установява връзка със съдържанието на предходното

изречение (от една страна, от друга страна, напротив, първо, второ, следователно, общо взето)

„Този въпрос, **между другото**, ми го задавате всеки път, когато се виждаме.“

- вметнати части, при които не се пише запетая: всъщност, впрочем, може би, наистина, според мен, обаче, например, действително, по всяка вероятност, навярно, следователно, като че ли, сякаш, в края на краищата и др.